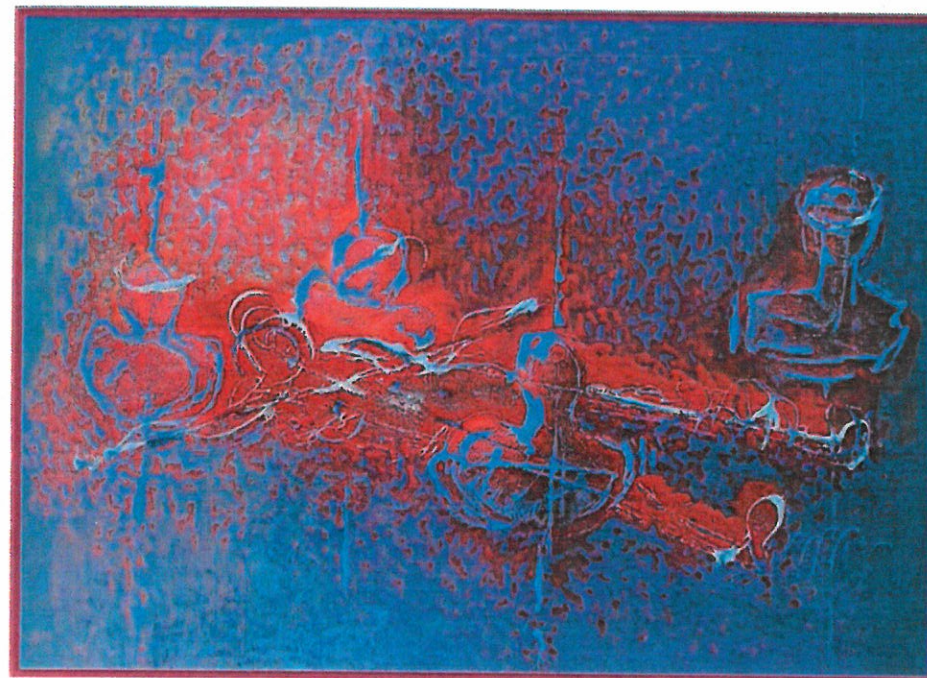

2412

FAKULTA HUMANITNÝCH VIED UNIVERZITY MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

Katedra slovenského jazyka a literatúry
s oddelením prekladateľstva a tlmočníctva

9478066

ANALYTICKÉ SONDY DO TEXTU 3

zborník príspevkov z 3. ročníka medzinárodnej konferencie Analytické sondy do textu
konanej v septembri 2007 na pôde Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v
Banskej Bystrici

Banská Bystrica
2008

1780612877

ANALYTICKÉ SONDY DO TEXTU 3

Editori:	PaedDr. Eva Čulenová Mgr. Ladislav György PhDr. Ivan Šuša
Recenzenti:	prof. PhDr. Imrich Sedlák, CSc. doc. PhDr. Natália Kiseľová, CSc.
Grafická úprava:	PaedDr. Eva Čulenová Mgr. Ladislav György
Obálka:	PaedDr. Eva Čulenová Mgr. Ladislav György
Technickí redaktori:	PaedDr. Eva Čulenová Mgr. Ladislav György

Na prvej strane zborníka je použitá fotografia hlavného obrazu sprievodnej výstavy obrazov od Michala Uhríka Rozhovory s trpiacim (2002).

Formát:	A5
Rozsah:	250 strán
Vydanie:	prvé
Tlač:	Bratia Sabovci, s. r. o., Zvolen
Vydala:	Fakulta humanitných vied, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica
Rok vydania	2008
ISBN	978-80-8083-643-6 ✓

PV 3969
27.2.2009

Za obsahovú a jazykovú úpravu príspevkov sú zodpovední jednotliví autori.

OBSAH

Úvod

1. Zmeny vo vývine súčasných európskych jazykov

Vladimír Patráš O KOMUNIKAČNEJ STRÁNKE ODBORNÝCH E-PREZENTÁCIÍ	9
Lenka Mendelíková TEXT AKO CENTRÁLNY POJEM TEXTOVEJ LINGVISTIKY	18
Katarína Jackulíková CUDZOJAZYČNÁ LEXIKA A JEJ VPLYV NA INTERNACIONALIZÁCIU RUSKÉHO JAZYKA	22
Zuzana Bohušová BI- A MULTIKULTÚRNA SONDA DO NEMECKÉHO VÝSLOVNOSTNÉHO SLOVNÍKA DUDEN 6	27
Pavol Adamka – Elena Zelenická FREKVENČNÁ CHARAKTERISTIKA SYNTAKTICKÝCH KONŠTRUKCIÍ V SÚČASNEJ RUSKEJ TLAČI	34
Renáta Hlavatá NOVÉ POHLADY NA PROBLEMATIKU HISTORIZMU	42
Eva Schwarzová K NIEKTORÝM OTÁZKAM ODBORNÉHO JAZYKA LEKÁROV	49
Dana Baláková – Viera Kováčová SLOVENSKO-ČESKÝ BILINGVIZMUS Z FRAZEOLOGICKÉHO ASPEKTU	53
Eva Čulenová OTÁZNIKY KAŽDODENNÝCH KONVERZAČNÝCH IMPLIKATÚR	60
Patrizia Prando K FILOLOGICKO-POLITOLOGICKÉMU OBJASNENIU POJMU FEDERALIZMUS A JEHO ODVODENIN	66
Ingrid Nosková SYNTAKTICKÉ ŠTYLÉMY V PRIESTORE UMELECKEJ PRÓZY	70
Viera Luptáková OSOBITOSTI POLITICKEJ KOMUNIKÁCIE V INTERNETOVOM PRIESTORE	74
Elena Vallová PROCES GLOBALIZÁCIE A PRÁVNA ANGLIČTINA	79
2. Komparatívne pohľady na text, procesy prekladu a tlmočenia	

Ján Taraba LEXIKA, GRAMATIKA, KONTEXT – TRI ROVINY INTERPRETÁCIE STRAOFRANCÚZSKÉHO PREKLADOVÉHO TEXTU	84
Mária Hardošová VYJADRENIE ŽIADOSTI V UMELECKOM TEXTE ANGLICKÉHO ORIGINÁLU A SLOVENSKEHO PREKLADU	99

D, SC 118924/3

Lenka Michelčíková ODBORNÝ JAZYK PRÁVNÝCH TEXTOV V EURÓPSKEJ ÚNII	104	Jana Miškovská PRVKY MODERNY V ROMÁNOCH ERNSTA JÜNGERA	192
Alžbeta Virostková PROBLEMATIKA PREKLADU RUSKÝCH PRECEDENTNÝCH TEXTOV (NOVINOVÝCH TITULKOV) DO SLOVENCINY	108	Hedviga Kubišová JESENNÉ ÚVAHY O S. JESENINOVI A J. JESENSKOM	197
Ivan Šuša SÚČASNÁ TALIANSKA LITERÁRNA KOMPATISTIKA A JEJ VZŤAH K SLOVENSKÝM VÝSKUMOM	112	Jana Waldnerová GROTESKA PODĽA VIDALA	202
Anita Hut'ková KATEGÓRIA KOMICKOSTI A PREKLAD	120	Zuzana Šabová ANALÝZA DOSTOJEVSKÉHO Z POHĽADU SÚČASNÝCH PSYCHOLOGICKÝCH POZNATKOV VYBRANÝCH VEDECKÝCH DISCIPLÍN	210
Zdenka Kráľová SONDA DO ANGLICKEJ FÓNICKEJ KOMPARÁCIE SLOVENSKÝCH ŠTUDENTOV (SLOVNÝ PRÍZVUK)	124	Zuzana Mitošinková VNÁŠANIE REČOVÝCH ROZDIELOV (RÔZNOREČÍ) DO ROMÁNU PROSTREDNÍCTVOM VKLADANÝCH ŽANROV	213
Miroslava Šramková ŠPECIFICKÉ FAKTORY TLMOČENIA VO VZŤAHU K CHYBÁM	128	4. Synchronna lingvistika a literárny vývin v edukačnom procese	
Lenka Harviláková ORIENTÁCIA SLOVENSKÝCH CESTOVNÝCH SPRIEVODCOV NA RUSKY HOVORIACICH TURISTOV A ICH PREKLAD DO RUŠTINY	135	Jaromíra Šindelářová EVROPSKÝ MODEL VE VÝUCE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA	221
Martin Djovčoš – Zuzana Bešinová KOGNITÍVNE ASPEKTY TLMOČENIA	140	Ol'ga Čumová ETYMOLOGICKÝ PRÍSTUP V PROCESSE OSVOJOVANIA SI SLOVNEJ ZÁSOPY V ANGLICKOM JAZYKU PRE DOKTORANDOV	226
Ladislav György VYJADROVANIE PREDČASNOSTI V SLOVENČINE A TALIANČINE – KOMPATÍVNE ASPEKTY	147	Gabriela Olchowa NAUCZANIE JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO W TRZECIM TYSIĄCLECIU	229
Jana Šlopeková MILAN KUNDERA POHLAD SPISOVATEĽA NA TRANSLATOLOGICKÚ PROBLEMATIKU	153	Sándor Tóth POUŽÍVANIE SLOVENSKÉHO JAZYKA V ŠKOLE VO VEĽKOM BÁNHHEDEŠI V SÚČASNOSTI	233
Miroslava Grajciarová K PROBLEMATIKE DEFINÍCIE A PREKLADU MELANCHÓLIE	159	Július Lomencík INTERPRETÁCIA BÁSNICKÉHO TEXTU Z DIDAKTICKÉHO ASPEKTU (NA PRÍKLADE VÁLKOVEJ BÁSNE <i>DEJINY TRÁVY</i>)	237
Lenka Jakubčáková K DIELU A PREKLADOM YVESA BONNEFOYA: DIVADLO	163	Ester Saletta FRIEDRICH HEBBEL V RÍME A V NEAPOLE. VPLYV TALIANSKA NA JEHO LYRIKU	244
Jozefa Artimová JE HERODES LIŠKA, LIŠIAK ALEBO...? O PREKLADANÍ MIEN ŽIVOČÍCHOV V BIBLICKÝCH TEXTOCH	170		
3. Pohľady súčasníka do zrkadla európskej literatúry			
Daniela Petriková ANALYTICKÉ ČÍTANIE TRISTRAMA SHANDYHO	179		
Martina Macúchová ORWELL AKO VIZIONÁR-NEWSPEAK A POLITICAL CORRECTNESS	183		
Natália Ďurníková POKUŠENIE V LITERATÚRE	188		

Edukacja polonistyczna powinna być nastawiona właśnie ektotenicznie poprzez nawiązywanie do uniwersalnych, powszechnych składników. Powinna sięgać nie tylko do tekstów literatury centralnej, ale także powinna zwracać uwagę na literaturę peryferyjną. Powinna sięgać po teksty z innych regionów, nie tylko geograficznych, ale kulturowo-wyznaniowych lub społeczno-obyczajowych, które przez długi czas pozostawały na marginesie rozważań historycznoliterackich, mimo iż także one odgrywają absolutnie centralną i pierwszorzędną rolę w literaturze polskiej. Otwarcie na i szacunek dla sektorów i tematów kultur i kultury literackiej, które nie mieszczą się w stereotypowej wizji polskości - etniczno-katolicko-patriarchalnej. Żydowski, kobiecy czy homoseksualny punkt widzenia w literaturze polskiej wprowadza zatem do dyskursu narodowego element kompilacji, który należy szanować i brać pod uwagę. Stwierdzenie to może wydawać się banałem, a przecież jeszcze nie tak dawno temu w syntezach historycznoliterackich wcale tej zasady nie przestrzegano. Cała ta różnorodność i rozmaitość zbyt często były dotąd pomijane lub spychane na margines polskiej syntezy historycznoliterackiej. Należy wytyczyć na nowo granice syntezy historycznoliterackiej, biorącej pod uwagę i szanującej wszystkie różnice - etniczne, językowe, płci itd. Chodzi za to o ukazanie, że centrum i peryferia są w studiach, o dostrzeżenie w peryferyjności literatury polskiej - tej literatury mniejszej zawieszanej między Zachodem a Wschodem Europy, jej prawdziwego centrum i bogactwa, jej charakteru pogranicza i mozaiki, złożonych z różnych tradycji, grup etnicznych, języków, narodów i zwyczajów. Tylko dzięki temu literatura polska może stać się prawdziwie europejską.

Rezumé

Predmetom článku je vyučovanie poľského jazyka ako cudzieho v treťom tisícročí. Autorka definuje úlohu, ktorú musí polonistika v zahraničí spĺňať. V rámci nej sa vytvárajú nielen nové špecializácie, ale kladie sa dôraz aj na oblasť kontrastívneho a pragmatického vyučovania. Autorka ďalej spomína úlohu učiteľov, ktorí nemajú iba sprostredkovať literatúru a kultúru poľského národa a poukazovať na jej hodnoty, ale mali by poukazovať aj na univerzálne vlastnosti spoločné pre kultúrne odlišné štáty a národy. Upriamuje pozornosť na špecifiká vzdelávania pokročilých študentov. Zdôrazňuje nedostatok tak potrebných učebníc, pričom uvádza, že takéto príručky by mali byť predovšetkým autentické. Úlohou učiteľa by mala byť pomoc pokročilému študentovi, ktorý si vytvára svoju individuálnu verziu jazyka s vlastnou expresiou, oboznámenie ho nielen s oficiálnym ale aj s hovorovým či odborným jazykom. Autorka kladie dôraz aj na to, aby sa na hodinách literatúry objavovali predovšetkým univerzálne texty, ale aj okrajové, čiže texty z iných geografických regiónov, iných kultúrnych, náboženských či spoločenských oblastí.

Literatúra

- KAPCIAK A, KORPOROWICZ L, TYSZKA A.: *Komunikacja interkulturowa. Zbliżenia i impresje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1995, s.144.
- Literatura, kultura i język polski w kontekstach i kontaktach światowych*, pod red. M. Czerwińskiej, K. Meller, P. Flicińskiego, Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007, s.947.
- MAZUR, Jan.: *Polonistyka w świecie. Nauczanie języka i kultury polskiej studentów zaawansowanych*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2000, s. 371.
- MAZUR, Jan.: *Stan i perspektywy polonistyki w świecie*, [w:] J. Mazur, *Polonistyka w świecie. Nauczanie języka i kultury polskiej studentów zaawansowanych*, Lublin 2000, s.371.
- Polonistyka na świecie. Pierwszy kongres Polonistyki Zagranicznej*, pod red. S. Dubisza, A. Nowickiej-Jezowej, J. Święcha, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2001, s.395.
- Polonistyka w przebudowie*, pod red. M. Czerwińska, Universitas, Kraków 2005, s.772.
- Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym. Materiały z międzynarodowej konferencji stowarzyszenia „Bristol”*, pod red. A. Dąbrowskiej, Wydawnictwo WTN, Wrocław 2004, s.562.
- ZARZYCKA, Grazyna.: *Etnocentyzm, polonocentryzm, wielokulturowość, wielogłosowość...-opis orientacji obecnych w nauczaniu języków obcych*, s. 77,[w:] J. Mazur, *Polonistyka w świecie. Nauczanie języka i kultury polskiej studentów zaawansowanych*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2000, s. 371.

POUŽÍVANIE SLOVENSKÉHO JAZYKA V ŠKOLE VO VEĽKOM BÁNHEDEŠI V SÚČASNOSTI

Sándor János Tóth, Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Békešská Čaba
toth.sanyi@vipmail.hu

Kľúčové slová

slovenský jazyk, súčasnosť, terénny výskum, škola

Abstrakt

Sociolingvistický terénny výskum vo Veľkom Bánhedeši sa konal v júni 2006. Teoretické východiská výskumu sú v súlade s projektom Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku *Slovenský jazyk v Maďarsku*. Po spracovaní dejín slovenského školstva sme chceli zachytiť terajší stav a vývinové tendencie používania slovenského jazyka v tejto inštitúcii. Pri výskume sme použili metódu dotazníka, dva typy, a priameho pozorovania. Prvý dotazník je totožný s dotazníkmi, ktoré sme používali pri skúmaní sľovenských škôl v celom Maďarsku. Ten sme vyplňovali s pedagógmi a obsahuje otázky vzťahujúce sa na fungovanie školy a používanie jazyka. Druhým dotazníkom, s ktorým pracovali aj účastníci súťaže Zo školských lavíc do života, sme oslovili bývalých žiakov školy. Absolventi vyjadrili v tomto dotazníku subjektívnu mienku o vplyve slovenskej školy na ich životnú dráhu a identitu. Obe dva dotazníky sme používali v rámci voľného rozhovoru, nevyplňovali ich respondentí písomne, ale odpovedali na otázky ústne. Pritom sme získali veľa sekundárnych informácií, ktoré sú dôležité z hľadiska nášho výskumu. Naša vzorka bola počtom malá (20 ľudí pri oboch typoch dotazníka), no poskytovala široký časový záber. Potencionálnych respondentov vybrala miestna slovenská samospráva, z nich sme vybrali vzorku a potom respondentí navrhovali ďalších mimo pôvodnej skupiny ľudí, napr. susedov. Mali sme možnosť urobiť kratšie rozhovory s rodičmi o jazykovej situácii v škole a o perspektívach vyučovania slovenského jazyka.

V súčasnosti sa v tejto škole vyučuje slovenčina ako predmet (od r. 1970). Tento predmet však nie je povinný - keď rodičia nechcú, tak dieťa na slovenčinu nezapíšu. V školskom roku 2005/6 z celkového počtu 108 žiakov sa učilo slovenčinu 71. Učiteľky aj vedenie školy vysvetľia rodičom, aké výhody má ovládanie a štúdium slovenského jazyka z hľadiska zachovania tradícií, ale aj pre zachovanie a financovanie národnostnej školy v takejto malej dedine. Rodičia väčšinou uznávajú tieto argumenty. Trend je taký, že sa s vyučovaním slovenčiny začne už v nižších ročníkoch s dotáciou štyri hodiny týždenne. Okrem toho fungoval pri škole slovenský krúžok, činnosť ktorého plánujú obnoviť. Slovenčinu vyučujú dve učiteľky, ostatní učitelia nevedia po slovensky, preto v zborovni a medzi sebou rozprávajú učitelia a ostatní pracovníci po maďarsky. Keď prichádzajú deti do školy, vedia trochu po slovensky, ale to je podľa učiteľov málo. V ďalšom vyučovačom procese môžu mať lepšie výsledky tí, ktorí nemajú slovenský pôvod, ale dobre sa učia. Pri príprave na slovenčinu má veľkú úlohu škôlka. V strednej a veľkej skupine majú v týždni dva slovenské dni. Jedna učiteľka MŠ má odbor slovenský národnostný pedagóg pre MŠ. Slovenský deň vyzerať tak, že sa deti počas hry naučia názvy hier, predmetov, jedál, atď., okrem toho sa špecializujú na slovenské piesne, básne a jednoduchšie rozprávky, ktoré potom pre lepšie pochopenie preložia do maďarčiny. Deti sa naučia pomenovať ročné obdobia a rôzne vetné modely. Majú vzťah s čabianskym metodickým centrom pre škôlky a pravidelne si vymieňajú skúsenosti. Aj slovenská samospráva ich finančne podporila, zakúpili hračky. Na tu získané vedomosti vedia stavať v škole, kde používajú knihy Szászovej, používali ich už ako rukopis. Majú aj slovenské nástenky a nadpisy. Deti nepoužívajú slovenčinu mimo školy, lebo na to nemajú dost možností. Možnosť komunikovať poskytuje tábor na Slovensku. V rodinách 5-6 detí žije slovenčina, majú možnosť rozprávať sa so starými rodičmi. Dávnejšie bolo rozšírenejším javom, že starí pomáhali deťom v slovenčine, ale deti aj vtedy používali jazyk pasívne. V nižších ročníkoch sa deti radi učia slovenčinu, majú zážitok z vystúpenia na rôznych podujatiach, ako je napr. Slovenský deň alebo Deň matiek. Jazyková skúška nie je taká motivujúca ako v ostatných skúmaných lokalitách, deti majú málo času a nie vždy berú štúdium vážne. Niektorí rodičia by privítali, keby sa slovenčina vyučovala modernejšími metódami, aby sa posilnila slovenská identita. Škola sa zúčastňuje na rôznych súťažiach, ale pripraviť deti je pre učiteľku veľmi náročné. Málo detí sa po skončení tejto školy učí slovenčinu ďalej, naposledy pred 5 rokmi išiel niekto do čabianskeho

slovenského gymnázia. Majú kontakty s ostatnými slovenskými školami v regióne a dobré vzťahy s miestnou slovenskou samosprávou.

Po charakteristike školy podáme prehľad subjektívnej mienky obyvateľstva o vplyve tejto školy na používanie slovenčiny. V dedine cítiť úctu k menšinovému jazyku, nedorozumenia, ktoré vznikli v súvislosti s výmenou obyvateľstva, už nehrajú dôležitú úlohu. Treba poznamenať, že nie je vyplnená každá otázka v dotazníkoch. Pri zbieraní údajov sa často rozvinul spontánny rozhovor a niekedy sa to nepodarilo usmeriť tak, aby sme hovorili o všetkom. Dotazník bol len tematickou oporou pre rozhovor. Na druhej strane sme zapracovali aj poznámky, ktoré vznikli na okraji dotazníkov. V nich sú cennejšie informácie, ako v nezodpovedaných otázkach. Spracovanie dotazníkov prebiehalo porovnaním odpovedí vyplnených otázok a pri analýze sme dodali aj subjektívne mienky respondentov.

13 dotazníkov sme vyplnili s mužmi a ženami, pričom pohlavie nemalo vplyv na odpovede. Z hľadiska povolania sa vytvorili dve veľké skupiny: učitelia a osobnosti miestneho slovenského života na jednej strane, na druhej strane poľnohospodárski pracovníci (aktívny alebo na dôchodku) a miestni podnikatelia.

Prvá skupina, inteligencia, má pozitívnejší postoj k slovenskej škole, aktívnejšie sa zúčastňuje na slovenských podujatiach, častejšie sleduje slovenské médiá, predovšetkým noviny. Na otázky, kde sme zisťovali, v akých situáciách používajú slovenčinu sme dostali negatívne odpovede: doma, na pracovisku, v rodine či medzi priateľmi používajú slovenčinu málokedy alebo nikdy. Výnimkou sú rozhovory s členmi rodiny na Slovensku, či už telefonické, alebo osobné. Jedna staršia respondentka to zdôvodnila takto: susedia, s ktorými sa rozprávala po slovensky zomreli, nemá s kým komunikovať. Jedine sledovanie médií je praktickou situáciou, kedy sa používa slovenčina, hoci len v pasívnej forme.

Len dvaja odpovedali, že sa naučili po slovensky v škole. Väčšina respondentov si priniesla jazyk z domu, no išlo predvažne o generáciu 50-60-ročných, ale bola i 28-ročná žena, ktorá sa naučila po slovensky doma tak isto ako starší. Všetci respondenti absolvovali Základnú školu v Bánheďeši, tí, ktorí študovali ďalej, išli do Čaby alebo do budapeštianskeho učiteľského ústavu. Prvý kontakt so slovenčinou mimo domu mali teda v základnej škole, materskú školu nikto nespomenul. Tí, ktorí pokračovali v štúdiu, mohli rozvíjať vedomosti zo slovenčiny len na gymnáziu, lebo priemyselné školy boli a aj sú maďarské. Radi chodili na slovenčinu a vyzdvihovali, že si obľúbili tento predmet, len dvom respondentom bol ľahostajný. Tí, ktorí na otázku "Kde ste sa naučili po slovensky?" odpovedali "doma", odpovedali na otázku "Vedeli by ste po slovensky, keby ste sa v škole neboli učili po slovensky?" "áno, samozrejme", dvaja odpovedali "menej" a nikto neodpovedal "nie". Úloha školy u staršej a strednej generácii bola ešte rozvíjať základné vedomosti získané v rodine, resp. naučiť sa spisovnú slovenčinu. Bývanie v internáte nie je významné, len jeden respondent uviedol, že žil medzi Slovákmi. O slovenských programoch v škole sa len jeden vyjadril ako o povinných akciách. Vystúpenia, tanec, či Deň matiek mali radi, v týchto školských aktivitách pokračovali aj v dospelom veku, založili si klub i spevokol. Na to, či im slovenská škola uľahčila ďalšie štúdium, sme dostali rôzne odpovede. Pre väčšinu to nemalo veľký význam, ale nikoho ani nediskriminovali. Každý z opýtaných dal alebo plánuje dať svoje dieťa do slovenskej školy. Jeden rodič uviedol, že ho nahovorili – od učiteľov sme sa dozvedeli, že je to nevyhnutné. Jeden respondent poznával, že to nie je slovenská škola, lebo slovenčina sa vyučuje len ako predmet. Pojem "slovenská škola" používame zjednodušene pre všetky typy národnostných škôl, ale z reakcie je jasné, že obyvateľom nie je jedno, či hovoríme o starej, ozajstnej slovenskej škole, alebo o terajšej, kde vyučujú slovenčinu len ako predmet. Deti respondentov vedia po slovensky len pasívne. Sú aj také prípady, že dve staršie deti hovoria po slovensky, tretie dieťa už nie, alebo vedelo lepšie, keď bolo menšie. Zmiešané manželstvá označili ako jeden z dôvodov tohto javu. Môžeme konštatovať pokles ovládania slovenčiny mladšej generácie. Skutočnosť, že táto škola vyučuje slovenčinu len ako predmet a to, že zmiešané manželstvá pretvorili domáce prostredie na maďarské, vedie k pasívnej znalosti slovenčiny. To spätne vplyva aj na generáciu rodičov: keďže doma nehovoria po slovensky a médiá sledujú len sporadicky. Určenie národnosti je ťažká otázka aj z hľadiska terminológie, aj z hľadiska identity, preto sme sa tou otázkou počas rozhovorov hlbšie nezaoberali, ale každý pokladá za dôležité zachovať tradície a viacerí sa vyjadrili, že je ťažké zachovať si slovenskú identitu. Tí, ktorí odpovedali, že sa často zúčastňujú na slovenskom kultúrnom živote, povedali aj to, že keby nechodili do slovenskej školy, mnoho by stratili.

Zážitky zo školy pozitívne ovplyvnili ich postoj k slovenčine a znamenali niečo plus pre ich životnú dráhu. Tu sa dá zachytiť pozitívny vplyv školy na identitu absolventa. No pravdou je i to, že počet respondentov bol zanedbateľný k celkovému počtu absolventov školy. Keby mali podobný pocit viacerí absolventi školy, tak by bola účasť na slovenských akciách v dedine masová. Môžeme povedať, že len pre malú skupinku obyvateľov dediny je slovenčina srdcovou záležitosťou, ostatní uprednostnili odpovede: "áno, pasívne", "málokedy" a "nič zvláštneho to neznamenalo".

A teraz ešte k subjektívnym mienkam na margo:

Tu treba vyzdvihnúť respondentku, ktorej matka bola Maďarka zo Slovenska, no zapísala dieťa na slovenčinu, lebo pokladala za dôležité, aby sa naučilo tento jazyk. Možno rátať s návratom na Slovensko. Dieťa okrem školy nemalo možnosť rozprávať po slovensky. Spočiatku to nepokladali za dôležité, neskôr si uvedomili chybu: jej manžel je Slovák Bánheďčan, ale v rodine už slovenčinu nepoužívajú. Aj druhý respondent uviedol, že starý otec - Maďar zo Slovenska - vedel aj po slovensky, aj po česky, ale tu sa rozprával len po maďarsky aj s miestnymi Slovákmi.

Boli časy, keď sa mnohí hanbil, že sú Slováci, ale škola veľa zmenila. Zaujímavá bola situácia, keď sme sedeli pri jednom stole s babkou, matkou a 13-ročnou vnučkou, a každá uviedla, že sa nemá s kým rozprávať po slovensky, hoci všetky tri tento jazyk vedia. Vnučka má rada slovenčinu, babka jej pomôže. Bola v škole v prírode na Slovensku, už by ju nevedeli predať. Keby nemala škola podporu zo strany slovenskej menšiny, boli by ju zavreli, lebo ju navštevuje málo detí.

Počas slávnosti na konci školského roka som mal možnosť porozprávať sa s rodičmi. Mienky citujem:

Rodič 1.: Vyučovanie slovenčiny by malo zmysel, keby bolo intenzívnejšie. Všetko urobia, aby dieťa naučil lekciu, napriek tomu, že v rodine nie je Slovák.

Rodič 2.: Vo vyšších triedach už berú slovenčinu vážnejšie. Nahovorili ich, aby zapísali dieťa na slovenčinu.

Rodič 3.: Jeho dieťa sa učí len po anglicky - sú zo Zadunajska.

Rodič 4.: Je z inej dediny, nepoužívajú slovenčinu. Väčšie dieťa chodí do čabianskeho slovenského gymnázia. Aj menšie dieťa sa učí po slovensky, pokladajú to za užitočné.

Rodič 5.: Svokra je Slovenka, malé dieťa sa učí v škôlke riekanky, hry, spevy, základnú slovnú zásobu po slovensky. Vidí v tom zmysel, že sa učí po slovensky, lebo vedieť niečo je hodnota sama o sebe.

Rodič 6.: Stará matka je Slovenka, dieťa je siedmak, toľko používa slovenčinu, koľko potrebuje v škole + tábor na Slovensku. Nebude sa učiť ďalej. Suseda mu pomôže učiť sa.

Rodič 7.: Zo strany otca sú Slováci, preto pokladá za dôležité, aby sa dieťa učilo po slovensky. V škole v prírode sa učili po slovensky, vznikli priateľstvá, ale nie vždy sa rozprávali po slovensky ani tam. Pokladá za dôležité, aby sa dieťa učilo jeden západný a jeden slovanský jazyk. Bolo by dobré postúpiť ďalej od čítania a prekladu a hovoriť na hodine po slovensky. Bez živej situácie je to mŕtva vec. Len sa bifikujú slová, nemajú možnosť používať ich. Učia sa s pramatkou zo spevníka. Dávnejšie bol taký rodič, ktorý povedal na schôdzi, že načo je slovenčina. Vyhrali knihy na slovenskom dni v škole.

Mienky som citoval preto, aby sme videli, nakoľko rôzne sú postoje rodín v Bánheďeši k používaniu jazyka a ku škole. Žiadosť rodičov o komunikatívne vyučovanie slovenčiny by mali brať v škole vážne, v tom prípade by používanie slovenčiny nebolo také pasívne. Na druhej strane v rodinách, kde vyslovene pokladajú za dôležité zachovať si slovenské korene, by si mohli dať námahu a hovoriť po slovensky, hlavne keď každý člen vie po slovensky. Možno, že to znie ako umelý zásah, ale inde je to prirodzené, keď dvaja vedia jeden jazyk a aj používajú ho.

Literatúra

- HOMIŠINOVÁ, Mária: *Otázka používania slovenského jazyka Slovákami žijúcimi v Békešskej župe v rôznych komunikačných situáciách (z výskumu slovenskej inteligencie v Maďarsku)*. In: Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe. Red. Uhrinová, A. – Žiláková, M. Békešská Čaba: VÚSM 2005. s. 139 – 143.
- TÓTH, Alexander Ján – TUSKOVÁ, Tünde – UHRINOVÁ, Alžbeta – ŽILÁKOVÁ, Mária: *Jazyková situácia v Slovenskom Komlóši*. In: Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe. Red. Uhrinová, A. – Žiláková, M. Békešská Čaba: VÚSM 2005. s. 239.
- TÓTH, Alexander Ján: *O slovenskom jazyku v školách v Békešskej župe*. In: Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe. Red. Uhrinová, A. – Žiláková, M. Békešská Čaba: VÚSM 2005. s. 182 – 200.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: *Slováci a slovenský jazyk v Telekgerendáši*. In: Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe. Red. Uhrinová, A. – Žiláková, M. Békešská Čaba: VÚSM 2005. s. 323 – 344.
- UHRINOVÁ, Alžbeta: *O lingvistických výskumoch Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku*. In: *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*. Akadémiai Kiadó 2006. s. 425 – 431.
- VÁMOSNÉ TELEKES Éva: *Niektoré sociolingvistické aspekty maďarsko – slovenskej dvojjazyčnosti žiakov základných škôl v Maďarsku*. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí*. Eds. Uhrinová, A. – Žiláková, M. Békešská Čaba: VÚSM 2004. s.125 – 137.
- ŽILÁKOVÁ, Mária: *Dynamika jazyka Slovákov v Maďarsku*. Budapest: Cathedra Philologiae Slavicae 2004. 220 s.

ANALYTICKÉ SONDY DO TEXTU 3

- Editori:** PaedDr. Eva Čulenová
Mgr. Ladislav György
PhDr. Ivan Šuša
- Recenzenti:** prof. PhDr. Imrich Sedlák, CSc.
doc. PhDr. Natália Kisefová, CSc.
- Grafická úprava:** PaedDr. Eva Čulenová
Mgr. Ladislav György
- Obálka:** PaedDr. Eva Čulenová
Mgr. Ladislav György
- Technickí redaktori:** PaedDr. Eva Čulenová
Mgr. Ladislav György

Na prvej strane zborníka je použitá fotografia hlavného obrazu sprievodnej výstavy obrazov od Michala Uhríka *Rozhovory s trpiacim* (2002).

- Formát:** A5
- Rozsah:** 250 strán
- Vydanie:** prvé
- Tlač:** Bratia Sabovci, s. r. o., Zvolen
- Vydala:** Fakulta humanitných vied, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica
- Rok vydania** 2008

ISBN 978-80-8083-643-6

